with the activity that occurred outside it (beyond M1 and M20).

Sterile soil: grey sand below the ground water level without any traces of human activity, was reached below the late 13th-century peaty layer, at H_{abs} 87.50 m (at the bottom of M22 and M23). 242 samples were taken from the cultural layers for palaeobotanical analysis (Fig. 17).

Besides the excavation, in 2010, 250 m² was surveyed outside the W building of the Royal Palace but only mixed surface layers were recorded and a small quantity of late 16th–20th-century archaeological material collected.

Ugnius Budvydas

Trakų pusiasalio pilis

2010 m. TIM vykdė didelės apimties archeologinius tyrimus Trakų pusiasalio pilies (UK 1021) PV dalyje bei Dominikonų vienuolyne. Tyrimų metu pusiasalio pilyje bei jos aplinkoje ištirtas 604 m² dydžio plotas. Tyrimai vyko lietaus nuotekynės ir elektros kabelių trasų vietose Dominikonų vienuolyno vidiniame kieme.

Iki 1999 m. vykdytų archeologinių tyrimų Trakų pusiasalio pilies PV dalies bei Dominikonų vienuolyno teritorijoje istorija paskelbta B. Lisauskaitės (*ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 341–345). Galima tik papildyti, jog beveik po 15 metų pertraukos archeologiniai tyrimai buvo atlikti pusiasalio pilies PV bokšte bei gynybinio griovio vietoje (*ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 143–146). Jų metu buvo pilnai ištirtas pilies PV bokštas, o PR ir PV gynybinių sienų išorėje rastas gynybinio griovio atraminės sienos fragmentas.

2010 m. archeologiniai tyrimai Trakų pusiasalio pilies teritorijoje buvo atliekami keliais etapais. Pirmuoju etapu tyrimai vyko būsimos lietaus nuotekynės trasos vietoje. Ištirtos 4 perkasos (1–4), kurių plotį bei ilgį lėmė suprojektuotos trasos. Archeologinių tyrimų metu perkasoje 2 buvo aptikti XVI a. pilies teritorijoje stovėjusio pastato rūsio fragmentai. Dėl šios priežasties buvo koreguota lietaus nuotekynės trasa. Rūsys rastas šalia įėjimo į šiuo metu restauruotą koplyčią. Pastatas buvęs apie 11–12 m ilgio. Siekiant surinkti daugiau informacijos apie aptiktus mūro fragmentus, perkasos 2 ŠV dalyje buvo padaryta 5 m² dydžio išpjova. Nustatyta, jog rūsio sienos mūrytos iš stambių lauko akmenų. Akmenys dėti eilėmis, vietomis išlyginimui naudotos raudono molio plytos. Viršutinė pastato dalis tikriausiai buvusi medinė. Rūsys apie 3 m gylio, plūkto molio grindimis. Tyrimo metu rasta daug degėsių, tad tikriausiai XVI a. pabaigoje ar XVII a. pradžioje pastatas sudegė ir buvo užverstas buitinėmis šiukšlėmis. Sprendžiant iš radinių, pastatas tikriausiai buvęs ūkinės paskirties. Tyrimo metu 5 m² plote aptikta keli tūkstančiai buitinės keramikos fragmentų, XVII a. pradžios koklių, galąstuvų, žalvarinis juostinis žiedas (1:21 pav.), arbaleto antgalis. Rastos 4 monetos: Aleksandro (1492–1506) pusgrašis (1:23 pav.), Žygimanto Augusto du obolai (kaldinti 1546 m.) (1:25–26 pav.) bei pusgrašis (kaldintas 1546 m.) (1:22 pav.). Tyrimo metu rūsyje rasta daug žuvų žvynų, kiaušinių lukštų, gyvulių kaulų. Yra žinoma, jog 1584 m. prie pusiasalio pilies vartų norėta statyti Trakų žemės teismui skirtą pastatą. Galbūt su šiuo pastatu ir reikėtų sieti rastus rūsio fragmentus.

Perkasoje 3 fiksuotas 50–80 cm juodos maišytos žemės sluoksnis, kuriame rastos ke-

1 pav. Trakų Pusiasalio pilyje perkasose 2 ir 3 rasti radiniai: 1 – dekoratyvinė plytelė su šv. Kotrynos atvaizdu (XV a. antra pusė; perkasa 3); 2–8, 11, 12, 16–20 – buitinės keramikos bei koklių fragmentai (perkasa 3); 9–10, 13–15 – geležiniai vinys (perkasa 2), 21 – juostinis žiedas (perkasa 2); 22 – Žygimanto Augusto pusgrašis (kaldintas 1546; perkasa 2); 23 – Aleksandro (1492–1506) pusgrašis (perkasa 2); 24 – Vaclovo II (?) Prahos grašis (perkasa 3); 25–26 – Žygimanto Augusto obolai (kaldinti 1546; perkasa 2). U. Budvydo nuotr.

Fig. 1. The finds discovered in trenches 2 and 3 at Trakai Peninsula Castle: 1 – a decorative tile with an image of St Catherine (second half of the 15th century; trench 3); 2–8, 11, 12, 16–20 – fragments of household pottery and stove tiles (trench 3); 9–10, 13–15 – iron nails (trench 2), 21 – a band ring (trench 2); 22 – a Sigismund August 1546 halfgroat (trench 2); 23 – an Alexander (1492–1506) halfgroat (trench 2); 24 – a Wenceslaus II (?) Prague groat (trench 3); 25–26 – two Sigismund August 1546 obols (trench 2).

lios dešimtys metalinių dirbinių (kaltinės vinys, statybinės detalės) (1:9–10, 13–15 pav.), keli šimtai puodų šukių, koklių. Dauguma šukių nuo karščio deformuotos, apsilydžiusios. Metaliniai dirbiniai taip pat paveikti liepsnos. Kultūrinis sluoksnis datuojamas XVII–XX a. Po juoda maišyta žeme išskirti keli kultūrinio sluoksnio horizontai sietini su pusiasalio pilies egzistavimo laikotarpiu. Tyrimo metu aptikti keli apžiestų puodų šukių fragmentai (1:1, 2–8, 11, 12, 16–20 pav.), stipriai korozijos paveikta kaltinė vinis, Vaclovo II (1297–1305) (?) Prahos grašis (1: 24 pav.).

Likusi lietaus nuotekynės trasos dalis buvo kasama pilies PV gynybinio griovio vietoje. Šioje trasos dalyje vykdyti žvalgomojo pobūdžio archeologiniai tyrimai. Ankstesnių metų kasinėjimai parodė, jog gynybinis griovys yra užpiltas iki 6 m storio supiltiniu sluoksniu. 2005 m. V. Juškaitis šioje vietoje vykdė 65 m ilgio vandentiekio trasos archeologinius tyrimus, kurių metu konstatuota, jog viršutinė 1,4 m storio kultūrinio sluoksnio dalis suardyta XX a. 2010 m. archeologinių tyrimų metu per visą lietaus nuotekynės trasos ilgį bei gylį (1,2–1,7 m) buvo fiksuoti XX a. suardymai. Tik šalia pusiasalio pilies PV gynybinės sienos, buvusio gynybinio griovio vietoje buvo aptiktos dvi XIV a. datuojamos gynybinio griovio atraminės sienos. Viena jų buvo rasta jau 2005 m. vykdytų archeologinių tyrimų metu. Antroji aptikta šalia PV gynybinio bokšto. Padarius 2,3x2 m dydžio išpjovą, siekta išsiaiškinti antros rastos atraminės sienos storį, aukštį bei mūrijimo techniką. Žemės paviršius ties siena buvo H_{abs} 152,00 m gylyje. Nuo pat žemės paviršiaus atsidengė XX a. suformuotas 0,6–1,3 m storio supiltinis pilkos maišytos žemės sluoksnis su stambiomis griuvenomis, gausiais nedideliais akmenimis. Po juo atsidengė stambaus maišyto žvyro sluoksnis su griuvenomis. Jame radinių neaptikta. Sluoksnis 30–35 cm storio, apačia pasiekta H_{abs} 150,85 m gylyje. Žemiau fiksuotas 35–95 cm storio rudo molio sluoksnis. Radinių šiame sluoksnyje taip pat neaptikta. Tačiau sprendžiant iš stratigrafijos sluoksnis susiformavo pilies statybos laikotarpiu, yra supiltinis. Mūrijant aptiktą sieną, molio sluoksnis perkastas 60 cm pločio bei 45 cm gylio pamatų duobės. Duobė užpildyta maišyto molio ir žvyro sluoksniu. Virš jo išskirtas dar vienas užpylimo horizontas – 40 cm storio maišyto smulkaus žvyro sluoksnis. Šiame sluoksnyje bei visoje pamatų duobėje radinių neaptikta. 1,95 m gylyje (H_{abs} 150,00 m) nuo dabartinio žemės paviršiaus pasiekta sienos apačia. Po molio sluoksniu atsidengė sąnašinis pilkas smėlis su smulkiais plytgaliais. Sluoksnis 10–20 cm storio, aptiktas 2,3 m gylyje. Po juo visoje išpjovoje atsidengė įžemis – gelsvas smėlis su šlynu (H_{abs} 149,85 m). Tai buvusio gynybinio griovio apačia (ežero dugnas). Tyrimo metu rastas sienos fragmentas yra 1,8–2 m storio. Akmenų eilės išlygintos raudonomis plytomis ar jų duženomis. Archeologinių tyrimų metu šalia sienos neaptikta jokių radinių. Kiek neįprasta sienos kryptis. Ji mūryta ne lygiagrečiai V gynybinei sienai, bet labiau orientuota Š kryptimi. Susidarė įspūdis, jog atraminė gynybinio griovio siena juosė stipriai į išorę išsikišusį pusiasalio pilies PV gynybinį bokštą.

Antrajame darbų etape archeologiniai tyrimai vykdyti Dominikonų vienuolyno vidiniame kieme. Dominikonų mūrinė bažnyčia pradėta statyti 1779 m. ir su pertraukomis statyta iki 1812 m. Tai turėjo būti trinavis statinys su dviem bokštais, atkreiptais į miesto pusę. Bažnyčia statyta ant Pusiasalio pilies gy-

nybinio griovio, o bokštai pradėti mūryti šio griovio PV pusėje. Neužbaigti bažnyčios mūrai prastovėjo iki 1822 m. Po 1863 m. sukilimo vienuolynas buvo panaikintas. Iškeldinus dominikonus iš Trakų vienuolyno, pastatai rekonstruoti ir atiduoti įvairioms įstaigoms: policijos valdybai, butų komisijai, miesto rotušei bei teismo archyvui. Tarpukario laikotarpiu čia buvo Lenkijos pasienio būstinė. Tarybiniais metais Dominikonų vienuolyno pastatuose ilgą laiką buvo Trakų rajono milicijos valdyba, o koplyčioje – sandėlis.

Mūriniai dominikonų vienuolyno ir bažnyčios pastatai išliko iki mūsų dienų, tik dėl blogos priežiūros jau prieš I Pasaulinį karą apgriuvo prie bažnyčios buvusi vienuolyno dalis. XX a. 6-ame dešimtmetyje susirūpinus Trakų paveldo objektų išsaugojimu, imti tyrinėti ir dominikonams priklausę statiniai. Ypač daug šioje srityje nuveikė architektas restauratorius Stasys Mikulionis. Iš dalies rekonstruotame buvusiame vienuolyno pastate dabar įsikūrusi TIM administracija.

Archeologiniai tyrinėjimai Dominikonų vienuolyno vidiniame kieme pradėti 1964 m. (vadovas A. Tautavičius). Tuo metu ieškota pusiasalio pilies gynybinio bokšto liekanų. 2,6 m gylyje atkasti 3,4 m storio sienos pamatai. Manoma, kad čia būta vieno stambiausių ir labiausiai iš gynybinių sienų į išorę išsikišusių bokštų, taip pat pilies vartai. 1986 m. vienuolyno kieme ištirta perkasa, kuri dalinai sutapo su A. Tautavičiaus 1964 m. tyrimų vieta. Tyrimų metu nukastas 2,5–3 m storio viršutinis XIX a. pabaigoje – XX a. susiformavęs kultūrinio sluoksnio horizontas. Kieme atkasta XIX a. iš akmenų mūryta siena bei su pilies bokštu siejamas mūro fragmentas. Tačiau 1964 ir 1986 m. tirtose perkasose įžemis nebuvo pasiektas. 1989 m. vykdyti geologiniai tyrimai, kurių metu vienuolyno vidiniame kieme ištirti 4 šurfai.

2010 m. TIM pradėjo įgyvendinti Dominikonų vienuolyno rekonstrukcijos projektą. Vienuolyno vidiniame kieme buvo numatyta įrengti patalpas tarp abiejų korpusų buvusių rūsių lygyje. Tam kieme buvo ištirtos dvi perkasos (6, 7) ir šurfas 1. Bendras tirtas plotas sudarė 149 m^2.

Atliekant archeologinius tyrimus Dominikonų vienuolyno vidiniame kieme, buvo ištirtas 4,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Viršutinį horizontą sudarė XX–XXI a. 1,7–2,8 m storio pilkos maišytos žemės sluoksnis. Jame gausiai rasta statybinių šiukšlių, betono gabalų, automobilių detalių ir kt. Žemiau atsidengė rudas griuvenų sluoksnis su raudonomis plytomis, kalkiniu skiediniu bei stambiais akmenimis. Suversti akmenys koncentravosi griuvenų apatinėje dalyje. Griuvenų sluoksnis susiformavo XVIII a. pabaigoje – XIX a., tai yra Dominikonų vienuolyno statybos metu. Be plytų duženų, šiame sluoksnyje nepavyko aptikti jokių radinių. Įžemis – baltos spalvos žvyringas smėlis, ties perkasos 6 viduriu pasiektas 4,54 m gylyje (H_{abs} 152,18 m). Perkasoje 7 jis fiksuotas H_{abs} 151,40–151,85 m. Dominikonų vienuolyno kiemo ŠR dalyje buvo atidengta 3,2 m storio siena, jungusi abu vienuolyno korpusus. Siena datuojama XVIII a. pabaiga – XIX a. pirma puse. Tai turėjusi būti bažnyčios centrinės navos R siena. Joje dar išliko buvusio švieslangio į rūsį pėdsakai. Tačiau XIX a. dėl lėšų stygiaus bei pakeitus vienuolyno projektą siena nebuvo baigta, o rūsys užverstas statybinėmis šiukšlėmis. Perkasoje 7 buvo atidengtas XIV–XV a. pilies sienos fragmentas. 1964 m. archeologinių tyrimų metu jos atidengtas tik 1,5 m aukščio fragmentas, o sienos apačia nebuvo pasiekta. Anot tyrėjo

A. Tautavičiaus, tai tikriausiai šioje vietoje stovėjusio pilies vartų bokšto išorinė siena. 2010 m. archeologinių tyrimų metu nustatyta, jog siena 3,4 m storio, mūryta ant šviesaus žvyringo smėlio, jos apačia fiksuota H_{abs} 151,25 m gylyje. Išlikusios sienos aukštis 3 m. Ji mūryta iš stambių lauko akmenų, rištų kalkiniu skiediniu. Akmenys kloti eilėmis, pastarosios išlygintos plytomis arba skaldytais akmenimis. Sprendžiant pagal mūrijimo techniką, kai mūro išlyginimui bei iškyliavimui naudojami tik akmens kyliai, rasta pilies siena priklausytų antrajam pusiasalio pilies statybos periodui. Tuo metu buvo padėtas pagrindas mūrinės pilies priekinės dalies planui. Statant Dominikonų vienuolyną, buvo nuardyta tik viršutinė rastos pilies sienos dalis. Likusi siena palenda po Dominikonų vienuolyno PR korpusu. Tikėtina, jog ties šia vieta po grindimis būtų galima rasti likusią sienos dalį. Šiuo metu dalis sienos eksponuojama.

Apie 3,5 m į PV nuo sienos šurfe 1 rasta gynybinio griovio vidinė atraminė (?) siena, kuri taip pat mūryta iš stambių lauko akmenų. Dėl vienuolyne vykdomų statybos darbų aptikta tik viršutinė atraminės sienos dalis. Liko neaiškus jos storis bei aukštis. Kita išorinė gynybinio griovio atraminė siena buvo aptikta 1970 m. archeologinių tyrimų metu (vadovė I. Jučienė). Ji rasta į PV nuo 2010 m. rastos sienos, Dominikonų vienuolyno PV korpuse. Vadinasi, atstumas tarp atraminių sienų galėjęs būti apie 12 m ir galėjo žymėti gynybinio griovio plotį apatinėje jo dalyje.

Archeologinių tyrimų metu aptikti radiniai perduoti TIM.

Trakai Peninsula Castle

In 2010, TIM conducted excavations (604 m^2) in the SW part of Trakai peninsula castle and in the Dominican monastery. Four trenches were excavated at the site of a future storm drain route and fragments of the basement, filled with various finds, of a building that stood on the castle's grounds in the 16th century were discovered. Household pottery predominated among the finds, but early 17th-century stove tiles, whetstones, a bronze band ring (Fig. 1:21), and a crossbow bolt head were also found. Four coins were discovered: an Alexander (1492–1506) halfgroat (Fig. 1:23), two Sigismund August 1546 obols (Figs. 1:25–26) and a 1546 halfgroat (Fig. 1:22). The SW moat had a fill layer up to 6 m thick. Elsewhere the cultural layer was 50–80 cm thick. Tens of metal artefacts (hand-forged nails, construction parts) (Figs. 1:9–10, 13–15), several hundred potsherds, stove tile fragments (Figs. 1:1, 2–8, 11, 12, 16–20), and a Wenceslaus II (1297–1305) (?) Prague groat (Fig. 1:24) were discovered in it.

A 4.5 m thick cultural layer was excavated in the Dominican monastery's garth. A 3.2 m thick wall connecting both monastery buildings, a fragment of a 14th–15th century castle wall, and the moat's scarp (?) wall were unearthed in the NE part of the garth.

Linas Girlevičius

Medininkų piliavietė

Archeologiniai tyrimai Medininkų piliavietėje (UK 5681, A1262P) su pertrūkiais atliekami nuo XX a. 7-ojo dešimtmečio. Archeologo Karolio Meko vadovaujami archeologiniai tyrinėjimai atlikti 1961–1963 m. Tuomet atliktų tyrimų metu rasti pilies R ir V vartai, bokštų liekanos, architektūrinių tyrinėjimų metu – aukštutiniai (nuo žemės pavir-